

มุมมองอาชญาวิทยาสังแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย¹

ณัฐพล บัวบุตร²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และการบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืนในมุมมองอาชญาวิทยาสังแวดล้อม โดยได้ทำการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มนายพราน กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย และกลุ่มองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า รวม 13 คน ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีความรุนแรงมากในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทย รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรูปแบบในการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ (2) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า (3) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการพักผ่อน และ (4) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการแข่งขันหรือกีฬา ทั้งนี้มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระทำความผิด 5 ประการ ได้แก่ (1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequality) (2) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Weakness of Criminal Justice System) (3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) (4) ค่านิยม (Values) และ (5) ความเชื่อ (Belief)

ในมุมมองอาชญาวิทยาสังแวดล้อม ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ดำเนินการ ดังนี้ (1) เร่งสร้างความเสมอภาคในทางสังคม (2) แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่า เปิดโอกาสให้สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าบางชนิดในเชิงพาณิชย์ได้ (3) ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า (4) ปรับปรุงกระบวนการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่า (5) สร้างพื้นที่การใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ (6) บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่า

คำสำคัญ: อาชญาวิทยาสังแวดล้อม, อาชญากรรมสังแวดล้อม, การล่าสัตว์ป่า, การค้าสัตว์ป่า, นายพราน

1. งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของคุณณัฐพล ณัฏฐพัฒน์ สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม โดยผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมนทิพย์ จิตสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำแนะนำจนงานวิจัยประสบความสำเร็จ
2. พันตำรวจโท ณัฐพล บัวบุตร ดำรงตำแหน่ง รองผู้กำกับการสืบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางยี่เรือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับปริญญาเอก ในสาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Email: <thecops56@gmail.com>

Green Criminology Approach on Illegal Wildlife Hunting³

Natthapol Buabudhara⁴

ABSTRACT

The objectives of this research were to study illegal wildlife hunting in Thailand, to find the reason and factors to illegal wildlife hunting, to analyze the result, to explain the illegal wildlife hunting phenomena and to propose the sustainable and practical solutions in the aspect of green criminology. This is qualitative research using the documentary research, field research and in-depth interview with purposive sampling of 13 participants. The participants included hunters; law enforcers and non-government staff in wildlife conservation program. The result was found that the most violent illegal wildlife hunting was located in western Thailand. followed by, North Eastern Thailand. The pattern of illegal wildlife hunting can be separated in four proposes for (1) local livelihood 2) commercial (3) recreation and (4) trophy hunting. Five factors leading to illegal wildlife hunting include (1) social inequality (2) weak criminal justice system, (3) economic disparity (4) values, and (5) belief. The result proposed green criminological solutions to reduce illegal wildlife hunting through (1) building social equity (2) revising some sections in wildlife law to allow for commercial uses of some wildlife species (3) improving the criminal justice process in wildlife criminal case (4) strengthening protection system to cease illegal wildlife hunting (5) building public areas that provides space for human and wildlife to share resources and (6) collaborating between the government and non-government organizations in creating correct perception on wildlife.

KEYWORDS: Green Criminology, Environmental Crime, Wildlife Hunting, Wildlife Trading, Hunter

3. This Article was developed from a Doctoral Degree Dissertation in Criminology and Criminal Justice Program. I would like to say "a Massive Thank you" to Assist. Prof. Sumontip Chitsawang my advisor that she had been advised my dissertation until finished.

4. Pol.Lt.Col.Natthapol Buabudhara, Deputy Superintendent (Investigation) of Bang Yi Rua Police Station Metropolitan Police Headquarter, is a Doctoral Candidate, Criminology and Criminal Justice Program, Sociology and Anthropology Department, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University Email: <thecops56@gmail.com>

1. ความเป็นมา

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบที่จะได้รับหากปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าขยายตัว โดยผลการศึกษาของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) พบว่า ในปี พ.ศ. 2553 มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรงในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบค้างาช้าง นอแรด และซากเสือ ซึ่งมีมูลค่าการซื้อขายสูงถึง 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือประมาณ 2,383.5 ล้านบาท (UNODC, 2010) และจากข้อมูลผลการประเมินภัยคุกคาม (Threat Assessment) ของอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคแปซิฟิก (Transnational Organized Crime in East Asia and The Pacific) (UNODC, 2013) พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2546 -2556 มูลค่าความเสียหายจากการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเฉพาะที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคแปซิฟิก (East Asia and The Pacific) มีมูลค่าสูงถึง 2.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือประมาณ 80,000 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระดับโลก ประมาณ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือประมาณ 318 ล้านบาทต่อปี ซึ่งมีมูลค่าสูงเป็นลำดับที่ 3 ของมูลค่าความเสียหายจากการลักลอบกระทำความผิดของโลก รองจากการลักลอบค้ายาเสพติดผิดกฎหมายและการลักลอบค้าอาวุธผิดกฎหมายเท่านั้น (Aida Hass, Chris Moloney and William J. Chambliss, 2016)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสัตว์ป่า คือ ทรัพยากรธรรมชาติสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ข่าวกเกี่ยวกับสัตว์ป่าในปัจจุบัน พบว่า สัตว์ป่าถูกล่า (Hunt) และคุกคาม (Harm) เป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ.2561 พบว่า มีข่าวเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่นำเสนอโดยสื่อสารมวลชน เช่น คดีล่าเสือดำในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง ศาลจังหวัดทองผาภูมิ พิกากงจำคุกผู้ต้องหาพร้อมพวก เป็นระยะเวลา 16 เดือน ใน 3 ข้อหา ได้แก่ ฐานเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้อื่นล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ร่วมกันมีซากสัตว์ป่าคุ้มครอง (ไก่ฟ้าหลังเทา) ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต และพกพาอาวุธปืนในที่สาธารณะ เป็นต้น และยังมีข้อมูลจากสำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2559) รายงานว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2554 -2559 พบว่า นก ลิ่น เต่า งู ตะกวดและจระเข้ กิ้งก่า กบ เป็นประเภทของสัตว์ป่าที่มีการลักลอบค้าสูง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลักลอบค้าในลักษณะสัตว์ป่ามีชีวิต และในปี พ.ศ.2559 มีคดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 จำนวน 288 คดี เป็นการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่มีชีวิต จำนวน 8,044 ตัว และซากสัตว์ป่า 687 ซาก ต่อมาในปี 2562 สำนักงานยุทธการด้านการป้องกันและปราบปราม กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้เปิดเผยข้อมูลสถิติการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561 มีคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าเกิดขึ้นรวม 565 คดี พบของกลางที่เป็นสัตว์ป่ามีชีวิต จำนวน 7,318 ตัว และ ซากสัตว์ป่า จำนวน 1,521 ซาก [มติชนออนไลน์, 2562] ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของปี พ.ศ.2560

มียอดสถิติสูงกว่าเดิมอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของตลาดที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง

นอกจากประเทศไทยจะได้รับผลกระทบทางตรง (Direct Effect) อย่างรุนแรงจากปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในเชิงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศแล้วนั้น การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายยังส่งผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) ต่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐและประชาชน เนื่องจากขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างประเทศได้มีการขยายการกระทำความผิดมาในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียง และองค์กรระหว่างประเทศที่ดำเนินการเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายข้ามชาติมองว่าประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง (Country of Origin) ประเทศทางผ่าน (Transit Country) และประเทศปลายทาง (Import Country) ของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายแหล่งใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทย-ลาว, ไทย-เมียนมา และไทย-มาเลเซีย ซึ่งมีการลักลอบนำเข้า ส่งออก นำผ่าน สัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าเพื่อส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (สำนักงาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2550; รณสิทธิ์ มณีไสย, 2557)

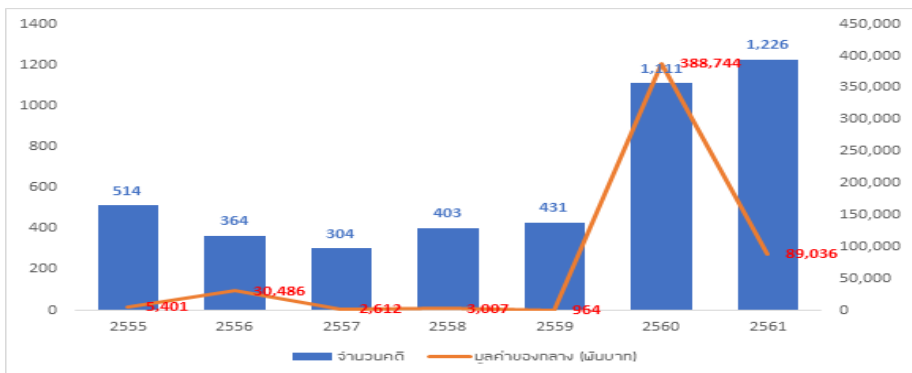
ที่ผ่านมามีรายงานวิจัยของไทยและต่างประเทศ ยืนยันว่าในประเทศไทยมีปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น Chris R. Shepherd, Jeet Sukumanran and Serge A. Wich (2004) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อ “OPEN SEASON: An analysis of the pet trade in Medan, Sumatra 1997 – 2001” พบว่า ประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นประเทศปลายทางรับซื้อนกป่า โดยเฉพาะนกกระต๊อตัวดำ จากตลาดเมดาน (Medan Market) ซึ่งเป็นตลาดค้าสัตว์ป่าขนาดใหญ่ในเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย และผลการศึกษาของ Vincent Nijman and Chris R. Shepherd (2015) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อ “Ongoing trade in illegally-sourced tortoises and freshwater turtles highlight the need for legal reform in Thailand” พบว่า ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางตลาดค้าสัตว์ป่าจากทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เต่า โดยมีกลุ่มขบวนการค้าสัตว์ป่าลักลอบนำเข้าเต่าและสัตว์ป่า มาจำหน่ายอย่างเปิดเผยตามตลาดค้าสัตว์ เช่น ตลาดนัดจตุจักร นอกจากนี้มีรายงานข่าวของสำนักข่าว BBC เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2559 รายงานว่า เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ตรวจพบซากลูกเสือจำนวน 40 ซาก ในตู้แช่แข็งของอาคารกรงเสือเก่า พร้อมทั้งซากสัตว์ป่าอื่น ได้แก่ ซากหมีขอ เขาวัว เขากวาง อวัยวะสัตว์ต้องไม่ทราบชนิดอีกจำนวนหนึ่งภายในวัดป่าหลวงตามหาบัว จังหวัดกาญจนบุรี (BBC, June 4, 2016)

ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สปทส.ตร.) ได้รายงานผลการจับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดดำเนินคดี ช่วงระหว่าง พ.ศ.2555-2561 พบว่า ขบวนการค้าสัตว์ป่ายังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องและมีสถิติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 1

จากสถิติพบว่า ผลการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและสัตว์ป่าที่ถูกยึดเป็นของกลางมีมูลค่าสูง แสดงให้เห็นว่า ตลาดมีความต้องการสัตว์ป่า ชิ้นส่วน หรือซากสัตว์ป่า เป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญ

เกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์รวมไปถึงการลักลอบค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทำให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่อุทยาน เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า เพิ่มมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ส่งผลให้ภาพรวมการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีผลการดำเนินคดีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบกับเมื่อพิจารณามูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกจับกุม พบว่ามีมูลค่าสูงมาก จึงเป็นแรงจูงใจอย่างดี ให้กับนายพราน กลุ่มนายทุน หรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรม หาประโยชน์จากการล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

แผนภาพที่ 1 แสดงสถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างปี พ.ศ.2555-2561

(ที่มา: ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ศปทส.ตร.))

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น หากหน่วยงานที่รับผิดชอบยังปล่อยปละละเลยให้มีการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า อาจส่งผลเสียต่อระบบนิเวศในภาพรวม และอาจส่งผลให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ได้ในที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศไทย ในการกีดกันทางการค้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือที่รู้จักกันว่า อนุสัญญาไซเตส (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) เช่น ในเดือนมีนาคม 2556 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับการกีดกันทางการค้าจากกลุ่มประเทศภาคีของอนุสัญญาไซเตส (CITES) ทำให้สูญเสียมูลค่าการส่งออกกว่าแสนล้านบาท ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ในด้านต่างๆ อย่างยิ่ง (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558)

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาเพื่อ (1) ศึกษาปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า (2) ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่จะนำไปสู่การลักลอบล่าสัตว์ป่า ในมุมมองอาชีววิทยาลัยสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมตั้งแต่การล่าสัตว์ป่าจนถึงการค้าสัตว์ป่า และ (3) ศึกษาแนวทางหรือวิธีการเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษามุ่งเน้นเรื่อง มุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่า โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย สาเหตุ ปัจจัย และแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะกรณีการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเน้นศึกษาจากกลุ่มชาวบ้านผู้เคยลักลอบล่าสัตว์ป่า นายพราน ผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า รวมไปถึงเจ้าหน้าที่จากองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งไทยและต่างประเทศที่ปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยเท่านั้น

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในระดับรุนแรง ได้แก่ แถบเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาบรรทัด รองลงมา คือ แถบเทือกเขาเพชรบูรณ์

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงปัญหาและผลกระทบของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

2. เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

3. เพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

4. เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Melanie Wellsmith (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “อาชญากรรมสัตว์ป่ากับปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย (Wildlife Crime: The Problems of Enforcement)” ในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ เวลล์ สกอตแลนด์ ไอร์แลนด์) โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า เกิดขึ้นเพราะ (1) ความไม่พร้อมเพียงพอของทรัพยากรเพื่อจัดการปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ (2) ขาดการบันทึกข้อมูลการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่ลงในฐานข้อมูลอาชญากรรมของราชการ (Dark Figure) (3) การคอร์รัปชันและ (4) การลักลอบล่าสัตว์ป่าถูกมองว่าเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับอาชญากรรมพื้นฐาน โดย Melanie Wellsmith (2011) ได้นำเสนอแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า 2 แนวทาง คือ (1) การพัฒนาและ

ปรับปรุงระบบการบังคับใช้กฎหมาย โดยการพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูลการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า โดยยกระดับความสำคัญให้เหมือนกับอาชญากรรมประเภทอื่นที่มนุษย์เป็นเหยื่ออาชญากรรม และ (2) การใช้มาตรการทางเลือกเพื่อควบคุมและป้องกันด้วยการสร้างความตระหนักรู้ เรื่องผลกระทบจากการลักลอบล่าสัตว์ป่าให้แก่ประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นกลไกสำคัญจะมีส่วนช่วยลดความต้องการบริโภคสัตว์ป่าให้น้อยลง อีกทั้งนำรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทของชุมชน เพื่อลดช่องโอกาสต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การกระทำผิด

Angus Nurse (2012) ทำการศึกษาเรื่อง “การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ (Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law)” เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของกฎหมายจะขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งเพื่อทดสอบอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าระหว่างองค์กรนอกภาครัฐ (NGOs) และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผลการศึกษาพบว่า องค์กรนอกภาครัฐมีอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่ามากกว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากองค์กรนอกภาครัฐมีบทบาทอย่างมากในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย จากการถูกเชิญเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่างนโยบายกฎหมายด้านสัตว์ป่าทั้งในฐานะที่ปรึกษาด้านนโยบาย นักวิจัย เจ้าหน้าที่สืบสวนเชิงพื้นที่ พยานในศาล ผู้จัดการเฉพาะด้านเพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่า และมีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อเรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์เหล่านั้น ในขณะที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมด้านสัตว์ป่าภายใต้ทฤษฎีอาชีววิทยาและกฎหมายอาญาที่มองเพียงว่าสัตว์เป็นสิ่งของอย่างหนึ่งเท่านั้น

Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชีววิทยาสสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam)” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย 4 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม ทั้งยังทำให้ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ากลายเป็นปัญหาอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายและมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศเวียดนามอย่างยิ่ง ได้แก่ (1) การยึดติดกับทัศนคติการตัดสินปัญหาจากมุมมองที่มนุษย์เป็นฐานโดยมิได้คำนึงถึงสิทธิของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ มีโอกาสและสิทธิที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (2) ความเชื่อและค่านิยมในการบริโภคสัตว์ป่า (3) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และ (4) ความอ่อนแอของกระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเพื่อป้องกันและลดระดับความรุนแรงของปัญหา การลักลอบล่าสัตว์ป่าหน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม สิ่งแวดล้อมแก่ทุกภาคส่วน ภายใต้บริบททางการเมืองและระบบเศรษฐกิจของประเทศไปพร้อมกัน

Tanya Wyatt (2013) ทำการศึกษาเรื่อง “ความปลอดภัยกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าและพืชป่า (The Security Implications of the illegal Wildlife Trade)” ซึ่งได้ศึกษาถึงผลกระทบของ

การลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่ามีผลต่อความมั่นคงของชาติในด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยของประเทศ ซึ่งได้ศึกษาถึงสถานการณ์และสภาพปัญหาของการลักลอบค้าสัตว์ป่าในมุมมองของอาชีววิทยาลัยสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า การลักลอบล่าสัตว์ป่าและพืชป่าส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยของประเทศ ในวงกว้างใน 4 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ เช่น การระบาดของโรคจากสัตว์สู่คน, (2) ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เคลื่อนย้ายสัตว์ป่าทำให้เกิดการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่าต่างถิ่นจนทำลายสัตว์ป่าพื้นเมือง, (3) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การขาดเสถียรภาพทางการเมือง ก่อเกิดปัญหาสังคม และ (4) ด้านความมั่นคงของประเทศ เช่น การขยายตัวของเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมรวมไปถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

Marin Tournier (2015) ทำการศึกษาเรื่อง “การป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กรณีศึกษาเปรียบเทียบยุทธศาสตร์กับการตอบสนองปัญหา (Countering Illegal Wildlife Trade in Southeast Asia: A Critical Comparison of the Leading Strategies and Their Corresponding Initiatives)” เพื่อศึกษาว่าการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ กับความตระหนักรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาลักลอบค้าสัตว์ป่า ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายและความตระหนักรู้ ช่วยแก้ปัญหาลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ โดยการบังคับใช้กฎหมายจะมีส่วนช่วยลด ดักจับสัตว์ป่า (ความต้องการค้าสัตว์ป่า) ผ่านการดำเนินกิจกรรม โครงการที่มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและจริงจัง ในขณะเดียวกัน ความตระหนักรู้ จะมีส่วนช่วยลดดักจับหรือความต้องการซื้อสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีส่วนช่วยผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ประสบความสำเร็จคือ (1) การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนช่วยบังคับและควบคุมกิจกรรม การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผน (2) การมีส่วนร่วมขององค์กรนอกภาครัฐเพื่อร่วมขับเคลื่อนแผนการ กิจกรรมต่าง ๆ

สุนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัญหาและผลกระทบของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยและปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีเกิดขึ้นในทุกมิติ ทั้งการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าผิดกฎหมาย การลักลอบทิ้งขยะของเสียอันตราย การทำลายบรรยากาศชั้นโอโซน และการประมงผิดกฎหมาย ซึ่งภาพรวมของลักษณะการทำความผิดส่วนใหญ่เกิดจาก ชาวบ้านในพื้นที่กระทำความผิดเพราะไม่รู้กฎหมาย เพื่อต้องการรายได้ในการดำรงชีพ และการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้น มีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น กระบวนการยุติธรรมไม่ให้ความสำคัญต่ออาชญากรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมเสมือนอาชญากรรมทั่วไป ประกอบกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมาย การขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันและปราบปรามการทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับ ตัวบทกฎหมายที่มีความล้าสมัย อัตราโทษตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ทำให้ความรุนแรงของบทลงโทษไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวหรือสร้างจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดได้ และบทลงโทษในทางเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถชดเชยความสมดุลของสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายไปได้ นอกจากนี้ ในฝั่งของผู้กระทำความผิดได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เพราะความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถสร้างความคุ้มค่า และกระบวนการยังไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้ นอกจากนี้ในมิติของเหยื่ออาชญากรรม ไม่มีเหยื่อหรือเจ้าทุกข์ที่จะดำเนินคดีกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดความตระหนักถึงความสำคัญ รวมถึงการเกรงกลัวอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม ทำให้ผู้เสียหายหรือประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเป็นพยานทางคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในเรื่องมุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย เป็นการวิจัยโดยผู้วิจัยอาศัยจุดยืนกระบวนทัศน์แบบตีความ (Interpretivism Paradigm) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อทราบหลักการและแนวคิดทางอาชญาวิทยาสังแวดล้อม และดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษากลุ่มตัวอย่าง (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง และใช้เทคนิคอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) เพื่อให้การศึกษได้ข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Information) โดยไม่มีการกระทำใดต่อผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสอบถาม เพื่อสกัดข้อมูลสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลสำคัญที่ได้รับ มาทำการวิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesis) โดยอาศัยหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสังแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายปัจจัยและสาเหตุของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย นำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งในการแสวงหาคำตอบ ผู้วิจัยอาศัยจุดยืนทางญาณวิทยา (Epistemology) ในการแสวงหาคำตอบ และผสมผสานความรู้กันระหว่างทัศนพิธีนิยมกับสัมพัทธนิยม ที่มองว่าความรู้มาจากความเชื่อและฐานคติภายในของผู้วิจัย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกับสิ่งที่ศึกษาไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน มีความเป็นอัตวิสัย

ประชากร (Research Population) ที่ศึกษาค้างนี้ คือ กลุ่มนายพราน กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย และกลุ่มองค์กรอิสระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่จำกัดซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Sample Size) จำนวน 13 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนายพราน เริ่มต้นผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มนายพราน ผู้ที่ดำรงชีพด้วยการหาของป่าหรือล่าสัตว์ป่า หรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน ครอบคลุมพื้นที่

ป่าที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คนโดยจะแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่

(1) ในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทยตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร หรือ พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ารุนแรง

(2) ในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยตามแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์-ดงพญาเย็น ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เลย นครราชสีมา สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และบุรีรัมย์ เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อุทยานแห่งชาติเขาค้อ หรือ พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ารุนแรง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เฉพาะที่ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน ครอบคลุมพื้นที่ป่าที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของประเทศไทย ไม่น้อยกว่า 2 ปี ซึ่งมีจำนวนมากและมีจำนวนจำกัด จึงทำการคัดเลือกมาจากกลุ่มดังกล่าว จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน เพื่อเป็นตัวแทนสะท้อนทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ครอบคลุมทั้งระดับกำหนดนโยบาย และระดับปฏิบัติการ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มองค์กรอิสระ ที่เน้นในเรื่องของการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานในประเทศไทย เพื่อสะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากและมีจำนวนจำกัด จึงคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานจริง จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน

7. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มาออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ด้วยการตั้งคำถามปลายเปิด (Open-end Questions) โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดในการตั้งคำถามที่ว่า คำถามวิจัยจะต้องเป็นคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เป็นคำถามที่มีความยืดหยุ่นต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องการให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Information) ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า รูปแบบคำถามจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่ผู้วิจัยจะสามารถสอบถามข้อมูลเชิงลึกลำดับต่อไปได้ และจะต้องเป็นคำถามวิจัยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมีความเป็นปัจจุบัน สามารถที่จะนำมาใช้เสนอแนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์

ผิดกฎหมายอย่างยั่งยืน จากแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งคำถาม ผู้วิจัยจึงมาใช้ในการกำหนดโครงสร้างแนวคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ โดยจะแบ่งกลุ่มคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของการลักลอบล่าสัตว์ป่า ประกอบด้วย สภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้น สาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่า รูปแบบกระบวนการหรือวิธีการในการลักลอบล่าสัตว์ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานภาพรวมของการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยสอบถามแบบเจาะลึก ในประเด็นเกี่ยวกับ สาเหตุ หรือปัจจัยเชิงใจในการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อทราบมูลเหตุ หรือปัจจัยเชิงใจที่แท้จริงของการลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือปัจจัยที่จะนำไปสู่การตัดสินใจลักลอบล่าสัตว์ป่า

ส่วนที่ 3 ผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อให้ได้เป็นข้อมูลประกอบเกี่ยวกับแนวทางสำหรับที่จะใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทยต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกนำมาวิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesis) โดยใช้วิธีการตีความข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Content Analysis) อาศัยหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายปัจจัยและสาเหตุของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย นำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยอาศัยจุดยืนทางญาณวิทยา (Epistemology) ในการแสวงหาคำตอบและผสมผสานความรู้ระหว่างทัศนพิธีนิยมกับสัมพัทธนิยม ในมุมมองว่า ความรู้มาจากความเชื่อและฐานคติภายในของผู้วิจัย ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างกับสิ่งที่ศึกษามีความเชื่อมโยงระหว่างกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง

ผลจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยในดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการแยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

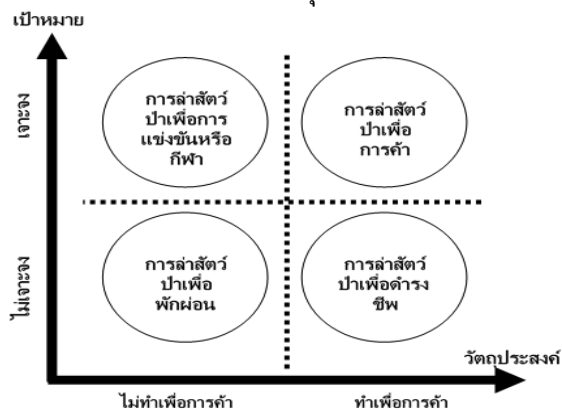
(1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

(1.1) รูปแบบในการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายและวัตถุประสงค์การล่าเพื่อแบ่งรูปแบบของการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย ทำให้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ, การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า, การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการพักผ่อน และ การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการแข่งขันหรือกีฬา ปรากฏตามแผนภาพที่ 2

(1.2) พื้นที่ที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย จากแผนภาพที่ 3 ผู้วิจัยพบว่าพื้นที่ป่าในประเทศไทยที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ามากที่สุด คือ พื้นที่ป่าภาคตะวันตกตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ถนนธงชัย มีสถิติคดีที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2558-2562 จำนวนทั้งสิ้น 348 คดี เมื่อพิจารณาสภาพพื้นที่พบว่าบริเวณดังกล่าว มีลักษณะเป็นป่าต้นน้ำอันเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำหลาย

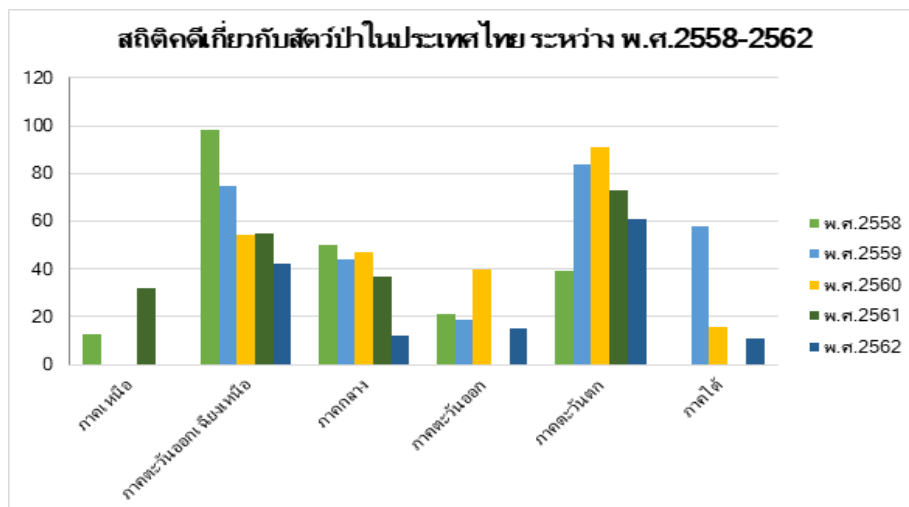
สาย เช่น แม่น้ำตะนาวศรี แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำแควใหญ่ ภายในป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอุดมสมบูรณ์ทางด้านสัตว์ป่า จึงเป็นเป้าหมายหลักในการ ถักทอล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พื้นที่ป่าที่พบปัญหาการถักทอล่าสัตว์ป่าอีกแห่ง ได้แก่ พื้นที่ป่าภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณพื้นที่เทือกเขาเพชรบูรณ์และเขาใหญ่ มีสถิติคดีที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 จำนวนทั้งสิ้น 324 คดี

แผนภาพที่ 2: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า

(ที่มา: ดัดแปลงมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง)

แผนภาพที่ 3: แสดงสถิติคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่าในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2558-2562

(ที่มา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลรายงานสรุปสถิติคดีของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช)

(1.3) วิธีการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ในประเทศไทยมีวิธีการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย 3 วิธี ได้แก่

(1.3.1) ใช้อาวุธปืน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาวุธปืนผิดกฎหมายหรือไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ เช่น อาวุธเล็กยาวหรือปืนไรเฟิล (Rifle), อาวุธปืนลูกซอง (Shotgun) และ อาวุธปืนไทยประดิษฐ์

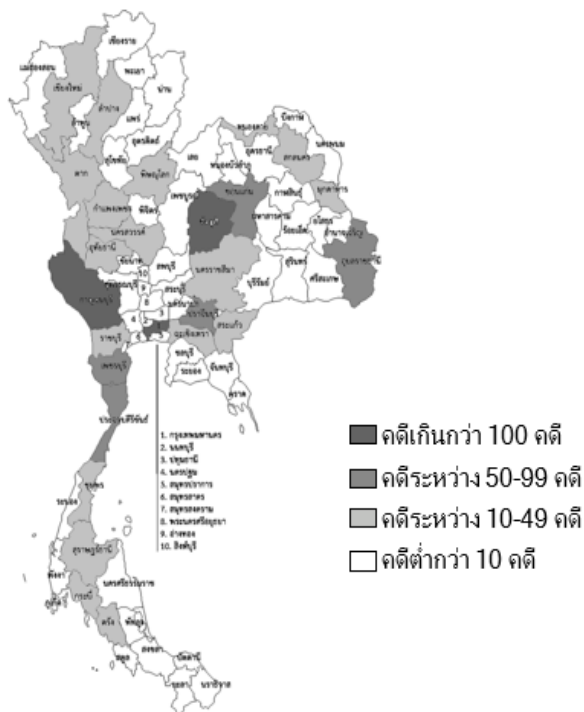
(1.3.2) การล่าสัตว์ด้วยวิธีทำกับดัก เพื่อเป็นการรักษาชีวิตสัตว์ป่าที่ต้องการล่า เช่น การขุดหลุมกับดัก, การใช้บ่วงดักสัตว์, การใช้ลวดดักสัตว์ และการใช้แหดักสัตว์

(1.3.3) การล่าสัตว์ด้วยวิธีการใช้สุนัขพรานนำทาง วิธีนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในการล่าสัตว์ที่ไม่มีอันตราย เช่น ตัวลั่นหรือนิ่ม เต่า เป็นต้น

(2) ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

แผนภาพที่ 4: แผนที่แสดงความรุนแรงของสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2558-2562

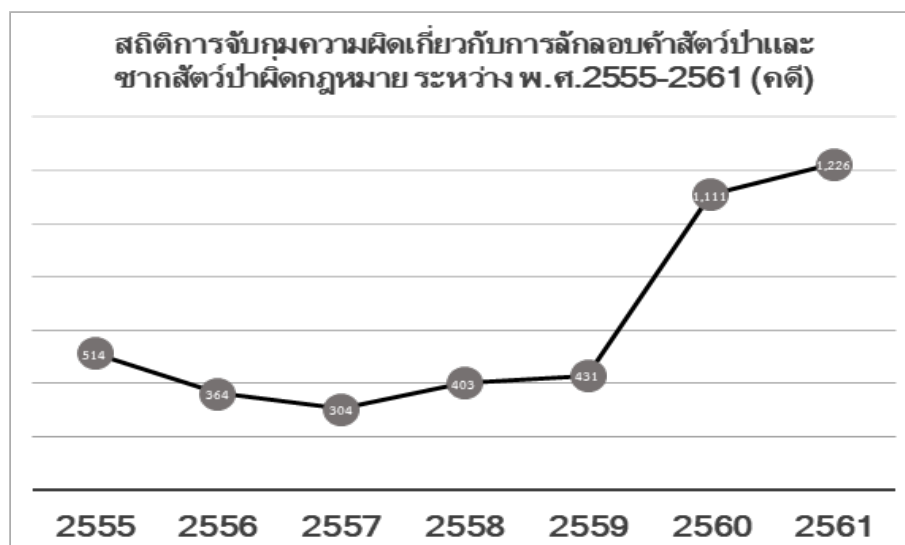

(ที่มา: ดัดแปลงมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลรายงานสรุปสถิติคดีของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และนำมาวิเคราะห์สถิติคดีแยกเป็นรายจังหวัด และนำมาแสดงในรูปแบบของแผนที่ประเทศไทย)

(2.1) ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่ป่าเท่านั้น พบว่าพื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระดับรุนแรงมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทยตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ถนนธงชัย จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำของแม่น้ำสายหลักหลายสาย มีความอุดมสมบูรณ์สูงกว่าป่าในพื้นที่อื่น และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกจึงมีความหลากหลายและมีจำนวนมากกว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าส่วนอื่นของประเทศไทย รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ป่าในภาคตะวันออกเชิงเหนือ เช่น ป่าเขาใหญ่ในเทือกเขาสันกำแพง และป่าในเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปสภาพความรุนแรงของสภาพปัญหา ได้ดังนี้

(2.2) ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นนอกพื้นที่ป่า สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากความต้องการสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าของตลาดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ดังเหตุให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายทั้งไทยและต่างชาติ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ โดยกระตุ้นให้นายพรานที่อยู่ในกลุ่มประเทศต้นทาง เช่น ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เพิ่มปริมาณการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

แผนภาพที่ 5: สถิติการจับกุมความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ระหว่าง พ.ศ.2555-2561

(ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลสถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2561 ของศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สปทส.ตร.))

(3) สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจสำคัญ อันเป็นสาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เกิดจากสาเหตุสำคัญ 9 ประการ ได้แก่

(3.1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือน (Poverty) ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตโดยปกติวิสัย จำเป็นต้องประกอบอาชีพลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

(3.2) ความต้องการสร้างโอกาสทางสังคม (Social Opportunity) โดยเฉพาะโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการหรือบริการจากภาครัฐและเอกชน อันจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น การเข้าใช้บริการสาธารณสุขจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากที่พักอาศัย ทำให้เมื่อเจ็บป่วย จำเป็นต้องใช้รถยนต์ในการเดินทางเข้า-ออกจากหมู่บ้าน เพื่อให้ได้รับการบริการทางสาธารณสุขหรือการรักษาพยาบาลเทียบเท่ากับคนที่อยู่ในเมือง หรือการได้รับการศึกษาของเด็ก ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเดินทางเข้ามาศึกษาในเมือง เนื่องจากหน่วยงานทางการศึกษาหรือโรงเรียน ไม่อาจกระจายทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล

(3.3) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) อันเนื่องจากการได้รับการปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมจากสังคม การจำกัดสิทธิ์ การจัดสรรอย่างไม่เท่าเทียม ส่งผลให้เกิดแรงกดดันจากสังคมต่อชนกลุ่มน้อย หรือคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในพื้นที่ป่า และพื้นที่โดยรอบป่า เช่น การที่คนในสังคมบางกลุ่มมีทัศนคติกับชนกลุ่มน้อยว่าเป็นคนชั้นรอง หรือเป็นคนต่างด้าว ในการรับเข้าทำงานอาจจะทำให้ธุรกิจเกิดปัญหาจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ ทำให้การสมัครเข้าทำงานของชนกลุ่มน้อยมักถูกปฏิเสธ เป็นต้น

(3.4) ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม (Group Value) คือทัศนคติหรือแนวคิดของบุคคลเฉพาะกลุ่มที่มีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นเพียงสิ่งของ ไม่มีฐานะความเป็นสิ่งมีชีวิตเทียบเท่ามนุษย์ หรือมีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นตัวแทนของความนิยมหรือฐานะทางสังคม การมีสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือชิ้นส่วนที่ได้จากสัตว์ป่าไว้ในความครอบครองแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง ความยิ่งใหญ่ ความมีอำนาจบารมี เช่น การมีงาช้าง ซึ่งเป็นงาช้างที่มีความยาว หรือหายากมากไว้ในความครอบครอง แสดงให้เห็นว่าผู้ครอบครองมีบารมีมาก เป็นต้น

(3.5) ความเชื่อท้องถิ่น (Local Belief) คือทัศนคติความเชื่อของบุคคลในบางพื้นที่สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น ผังรากลึกและนำไปสู่การแสดงออกในเชิงพฤติกรรม เช่น คนไทยมักมีความเชื่อว่า “เนื้อของสัตว์ปามีรสชาติดีกว่าเนื้อของสัตว์เลี้ยง” แม้ความเชื่อดังกล่าวจะไม่มีผลการวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ใดๆ ยืนยันได้ว่าเนื้อของสัตว์ป่าเมื่อนำมาประกอบอาหารแล้วจะให้รสชาติที่ดีกว่าเนื้อของสัตว์ที่ได้มาจากการทำปศุสัตว์หรือเลี้ยงในฟาร์ม ดังนั้น เมื่อมีโอกาสก็จะออกล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาบริโภค หรือความเชื่อที่ว่าสัตว์ป่าเป็นยาอายุวัฒนะ ทำให้คนที่อยากมีอายุยืนยาวจะพยายามหาสัตว์ป่ามาบริโภคตามความเชื่อ

(3.6) การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่าในทางเศรษฐศาสตร์ (Wildlife Economic Value Added) คือกระบวนการทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มมูลค่า ขึ้นอยู่กับความต้องการหรืออุปสงค์ (Demand)

และการตอบสนองหรืออุปทาน (Supply) ของสังคม สร้างให้เกิดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้มูลค่ากับสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดโดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศ เช่น ตัวลันหรือนัม เต่าป่า งาช้าง หัวกระติง หนังสือ กระดุกเสือโคร่ง ทำให้จากในอดีตสัตว์ป่าอาจจะไม่มีคุณค่าใด เมื่อมีความต้องการในทางเศรษฐกิจ จึงทำให้สัตว์ป่ามีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ กระตุ้นให้เกิดกระบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดค้าสัตว์ป่า

(3.7) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) ความต้องการของตลาดต่อสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่ามีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น ดึงดูดนายทุนให้เข้ามาหาผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Margin) ที่ได้จากการค้า ด้วยการแสวงหาสัตว์ป่าซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ไปจำหน่ายให้กับบุคคลผู้มีความต้องการสัตว์ป่า โดยนายทุนจะเข้ามาเป็นตัวกลางให้กับนายพรานผู้ล่าและลูกค้าผู้ต้องการซื้อ กระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหันมาประกอบอาชีพนายพรานเป็นอาชีพหลักแทน ที่มีทักษะ ความชำนาญ และสามารถสร้างรายได้มากกว่าทำการเกษตร หรือ นายพรานอาชีพอาจเปลี่ยนวิถีการล่าสัตว์ป่าเพื่อดำรงชีพมาเป็นการล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า เป็นต้น

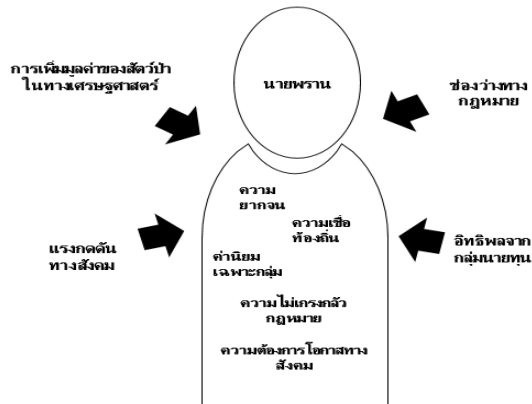
(3.8) ช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal gap) การลักลอบล่าสัตว์ป่า เป็นความผิดที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ป่า และนายพรานเป็นบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณรอบพื้นที่ป่าอยู่แล้ว มีโอกาสในการกระทำความผิดสูง ประกอบกับอัตราค่าลงเจ้าหน้าที่ในกระบวนการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน มีอัตราค่าลงน้อยไม่เพียงพอกับพื้นที่ป่า ส่งผลให้การตรวจป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าไม่ครอบคลุม กลุ่มนายพรานจึงอาศัยช่องว่างดังกล่าวลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และนำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ซ่อนไว้ในพื้นที่ที่ยากต่อการค้นหของเจ้าหน้าที่

(3.9) การไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด (Intrepidity of commit an offence) การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิพากษาตามกรอบบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยพิจารณาข้อเท็จจริงจากการกระทำความผิดเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ยังพิจารณาจากเจตนาของจำเลย เช่น หากจำเลยสำนึกถึงความผิดและให้การรับสารภาพ ศาลอาจพิพากษาโทษลดลงได้ หรือในกรณีที่จำเลยไม่ยอมรับการกระทำความผิดมาก่อนและมีได้มีจิตวิญญาณแห่งการเป็นอาชญากร ศาลอาจพิจารณาพิพากษาลดโทษลงได้ เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักเป็นคนไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะยากจน กระทำความผิดด้วยเหตุดำรงชีพ ประกอบกับเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก และผู้กระทำความผิดให้การรับสารภาพ ศาลจึงใช้ดุลพินิจในการลงโทษต่ำที่สุด เช่น ศาลลงโทษจำคุกแต่โทษจำให้รอลงอาญาไว้ก่อน นายพรานจึงไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด หากถูกจับกุมก็ให้การรับสารภาพและขอลดโทษในชั้นพิจารณาดีของศาลได้ จึงตัดสินใจประกอบอาชีพนายพรานลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) สาเหตุภายใน

ตัวผู้กระทำ (Internal) และ (2) สาเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ (External) โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาดัดแปลงสร้างเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6: แสดงสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

(ที่มา: ดัดแปลงมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์)

(4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

จากผลการศึกษาโดยการนำสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สามารถนำมาจัดกลุ่มปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มี 5 ปัจจัย ได้แก่

(4.1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequality) เป็นประเด็นสำคัญในมิติทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากทุกองค์ภายในทางสังคม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เช่น การเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนาฝีมือแรงงาน ความเสมอภาคในการจ้างแรงงาน หรือความเหลื่อมล้ำระหว่างคนเมืองและคนชนบท ในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐและเอกชน แม้ความไม่เสมอภาคในทางสังคมอาจไม่ใช่ปัจจัยทางตรงที่จะทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย แต่เป็นปัจจัยกระตุ้น (Stimulation) และทำให้ปัญหายังคงอยู่

(4.2) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมอาญา (Weakness of Criminal Justice System) เป็นประเด็นสำคัญในมิติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะในส่วนของการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดในขบวนการการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้

(4.3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีความเหลื่อมล้ำชัดเจนที่สุด เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน ความไม่เท่าเทียมด้านการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ คนไทยมักได้รับประโยชน์ในทางเศรษฐกิจดีกว่าและมากกว่าชนกลุ่มน้อย เช่น อัตราค่าตอบแทนสำหรับแรงงานคนไทยสูงกว่าอัตราค่าตอบแทนคนต่างด้าว หรือกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักได้รับประโยชน์หรือการสนับสนุนจาก

ภาครัฐมากกว่ากลุ่มผู้มียาได้ต่ำ เช่น นโยบายกระตุ้นการส่งออกด้วยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างระบบสาธารณสุขปโภคในพื้นที่ที่เอื้อต่อความสามารถในการส่งออกของนักธุรกิจโดยไม่สนใจพัฒนาแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตรของเกษตรกรผู้มียาได้ต่ำกว่า เป็นต้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นเสมือนปัจจัยภายในที่ขับเคลื่อนให้นายพรานซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เป็นผู้มียาได้ต่ำ มีความพยายามยกระดับเปลี่ยนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วยการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ตนเองพร้อมทั้งครอบครัวสามารถเข้าถึงการบริการ สาธารณสุข รวมทั้งการช่วยเหลือในทางเศรษฐกิจ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนได้ดีขึ้น

(4.4) ค่านิยม (Values) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยม การมีสัตว์ป่า ชากสัตว์ป่า หรือชิ้นส่วนที่ได้จากสัตว์ป่าไว้ในความครอบครองแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง ความยิ่งใหญ่ ความมีอำนาจบารมี เช่น การมีงาช้าง แสดงให้เห็นว่าผู้ครอบครองมีบารมี การมีหนังเสือโคร่งในครอบครองแสดงว่าเป็นผู้มีอำนาจ เป็นต้น ซึ่งเป็นค่านิยมจากประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

(4.5) ความเชื่อ (Belief) แนวความคิดที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น เป็นตัวเร่งให้ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อว่า สัตว์ป่ามีสรรพคุณทางยาอายุวัฒนะ หรือยารักษาโรค เช่น การบริโภคเกล็ดตัวลิ้นหรือนิม จะมีฤทธิ์เป็นยาอายุวัฒนะ หรือการบริโภคอวัยวะเพศของเสือ จะทำให้มีสมรรถภาพทางเพศเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นแนวความคิดจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แม้ไม่มีผลการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ใดยืนยัน แต่ความเชื่อก็ทำให้กลุ่มคนหรือคนในสังคมเชื่อตามกันอย่างมีนัยสำคัญ

9. อุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า นอกจากในมิติของมูลเหตุจูงใจ สาเหตุ และปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าให้เกิดขึ้นแล้ว ในการขับเคลื่อนด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น ในด้านของผู้ปฏิบัติงานยังพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ดังนี้

(1) ขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ ทั้งในส่วนกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนใหญ่เป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราว มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีระบุไว้ในสัญญาจ้าง ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าและสัตว์ป่า ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ ขาดองค์ความรู้สำคัญทางด้านกฎหมายและยุทธวิธี จึงไม่อาจทำให้ขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าเกรงกลัว กอปรกับการดำเนินคดีกับขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทนายความฝ่ายจำเลยมักใช้ช่องว่างของการไม่มีความรู้ด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่ เป็นจุดอ่อนในการต่อสู้คดีในชั้นพิจารณาของศาล

(2) ความซับซ้อนในขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เนื่องจากปัจจุบันปัญหาการ

ลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้มีการขยายตัวในวงกว้างและเปลี่ยนรูปแบบจากการกระทำความผิดภายในประเทศเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ โดยขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การดำเนินคดีจึงมีอุปสรรคในการขยายผลไปสู่กลุ่มนายทุน (Capitalist) ตัวการหลัก (Actor) ที่กระตุ้นให้เกิดการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนพบว่ามีการตัดตอนระหว่างกระบวนการลักลอบล่าและลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กล่าวคือ นายพรานจะทำหน้าที่ล่าสัตว์ป่าเท่านั้น เมื่อล่าได้ก็จะนำสัตว์ป่ามาทิ้งไว้ที่จุดนัดพบโดยไม่ได้พบกับนายทุนโดยตรง และนายทุนจะโอนเงินค่าสัตว์ป่าผ่านทางบัญชีของตัวแทน ดังนั้น ในการสืบสวนสอบสวนจึงไม่มีพยานหลักฐานที่จะสามารถขยายผลไปถึงกลุ่มนายทุน หรือในการล่าเลี้ยงสัตว์ป่าไปส่งยังชายแดน ผู้ทำหน้าที่ขนส่งจะได้รับการติดต่อจากขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายโดยไม่ได้พบกัน และโอนเงินค่าสัตว์ป่าผ่านทางบัญชีของตัวแทน เมื่อถูกจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่สามารถสืบสวนสอบสวนขยายผลไปยังนายทุนตัวการได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบอุปสรรคจากการประสานงานระหว่างประเทศ เนื่องจากผู้กระทำความผิดในส่วนของการลักลอบล่าสัตว์ป่ากระทำความผิดในประเทศหนึ่ง แต่ผู้ที่เป็นนายทุนของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย ส่งผลให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะกวาดล้างทั้งขบวนการได้

10. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

เพื่อนำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยนำทฤษฎีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ที่มีหลักคิดที่ว่า การกระทำของมนุษย์ จะเกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลก่อนลงมือทำ , ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situation Crime Prevention Theory) ที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และใช้กลไกเชิงกลยุทธ์ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในการเกิดอาชญากรรมเพื่อหาแนวทางการป้องกันที่ดีที่สุด , แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) เพื่อทราบและเข้าใจมุมมองและขอบเขตของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับก่ออาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อม , อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดในเชิงพฤติกรรม สาเหตุ ปัจจัยที่จะนำมาสู่การก่ออาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดทั้งหมด ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการคิดวิเคราะห์และนำเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามา ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) รัฐบาลควรเร่งสร้างความเสมอภาคในทางสังคม ให้คนทุกกลุ่มได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะของรัฐขั้นพื้นฐาน เช่น บริการด้านสาธารณสุข การศึกษา การสร้างงานและอาชีพ รวมถึงการสร้างความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นการลดแรงกดดันทางสังคม ตามหลักคิดที่ว่า การกระทำของมนุษย์จะเกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลก่อนลงมือทำ เมื่อสังคมมี

ความเป็นธรรมมากขึ้น กล่าวคือ นายพรานได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ หรือได้รับการสร้างอาชีพเทียบเท่ากับคนทั่วไป ทำให้แรงกดดันในทางสังคมลดลง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลดลง นายพรานมีทางเลือกในการดำรงชีพเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้นายพรานมีแนวโน้มที่จะเลิกตัดสินใจปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมมากกว่าฝ่าฝืนกฎของสังคม ที่อาจทำให้เกิดผลร้ายมากกว่าผลดี แม้การสร้างความสะดวกในทางสังคมอาจไม่ใช่ปัจจัยที่จะลดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายโดยตรง แต่ถ้าสังคมมีความสะดวกก็จะทำให้แนวโน้มในการตัดสินใจฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ในทางสังคมก็จะลดลง

(2) รัฐบาลควรดำเนินการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่า เปิดโอกาสให้สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าบางชนิดในเชิงพาณิชย์ได้ เนื่องจากที่ผ่านมาสัตว์ป่าได้รับอิทธิพลจากการเพิ่มอุปสงค์ (Demand) ของตลาดค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย แต่อุปทาน (Supply) ของสัตว์ป่ามีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดการค้าสัตว์ป่า เช่น ตัวลันหรือหมี เสือ หมี เป็นต้น จึงควรให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เข้ามาหาแสงสว่างท่ามกลางส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) และกระตุ้นให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด ดังนั้น รัฐบาลจึงควรเปิดโอกาสให้สามารถดำเนินการเพาะพันธุ์เพื่อจำหน่ายในลักษณะปศุสัตว์ เพื่อลดอิทธิพลของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่กระทำต่อสัตว์ป่าลง อันเป็นการเพิ่มปริมาณสัตว์ป่าทั้งที่ในระบบนิเวศและในตลาดการค้าให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น

(3) ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการยับยั้งไม่ให้เกิดความผิด ทั้งในส่วนของตัวบทกฎหมายและในส่วนของกระบวนการพิจารณา อันเนื่องจากการสะท้อนภาพความอ่อนแอของกฎหมายในแง่ของตัวบทกฎหมาย ทั้งในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่กำหนดอัตราโทษต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่มีมูลค่าสูง ยิ่งไปกว่านั้น อัตราโทษปรับยังต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ไม่อาจชดเชยความเสียหายที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมได้ กอปรกับช่องว่างในกระบวนการพิจารณาคดีที่จำเลยจะยกขึ้นเป็นข้อกล่าวอ้างในการร้องขอต่อศาล เพื่อลดอัตราโทษตามกฎหมาย แม้กฎหมายจะมีโทษจำคุก แต่จำเลยอาจไม่ถูกจำคุกในที่สุด ทำให้ประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำความผิดกฎหมายของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ลดลงจนไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดของนายพรานและขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรปรับปรุงอัตราโทษตามกฎหมายทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ หรืออาจกำหนดโทษแบบตายตัว (Fixed rate) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และอาจบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ ให้เป็นกระบวนการพิจารณาเฉพาะเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเข้มแข็งและสามารถรักษาไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้

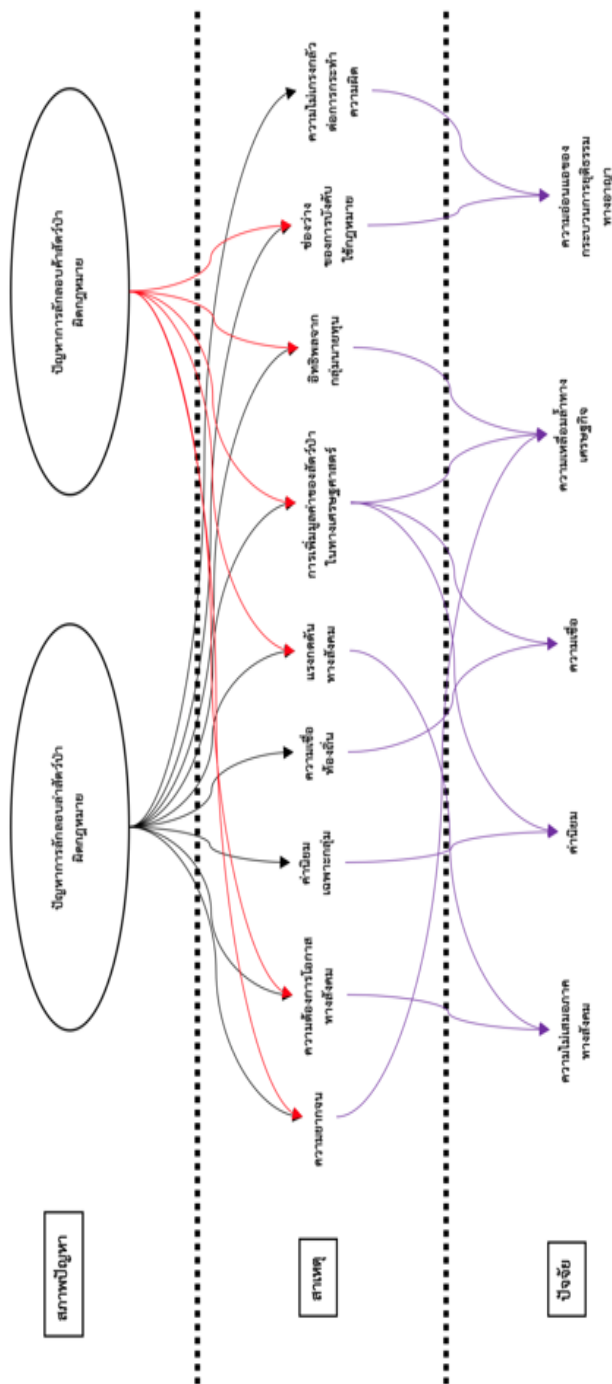
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ปรับปรุงกระบวนการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่า ตามแนวคิด ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ ด้วยการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ในเขตพื้นที่ ป่า เช่น พื้นที่ห้ามเข้าโดยเด็ดขาด พื้นที่ที่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้แต่ห้ามอยู่อาศัย และพื้นที่ที่อยู่อาศัย เพื่อสร้างความชัดเจนในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ และแบ่งแวกวิธีการในการป้องกัน เช่น ใน พื้นที่ห้ามเข้าโดยเด็ดขาด เป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งต้องห้าม บุคคลอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่เข้าพื้นที่ กำหนดทางเข้าออกที่ชัดเจนและต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจเท่านั้น ซึ่งเป็นการเพิ่มความยาก (Increasing Effort) ในการเข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย และ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยเฝ้าระวังเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจตรา เช่น การใช้กล้องตรวจ ตรา (Surveillance Camera) ที่มีระบบตรวจจับความเคลื่อนไหว (Motion Sensor) และเชื่อม ต่ออินเทอร์เน็ตผ่านระบบสัญญาณดาวเทียม เพื่อให้สามารถตรวจจับการบุกรุกพื้นที่ได้แบบทันที (Realtime) เพื่อเป็นการเพิ่มความเสี่ยง (Increasing Risk) ในการเข้าพื้นที่เพื่อกระทำความผิด

(2) สร้างพื้นที่การใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการวิเคราะห์ตามแนวคิดอาชีวศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการแนวคิดมนุษย์เป็นฐาน (Human Centric Approach) แนวคิดระบบนิเวศเป็นฐาน (Eco Centric Approach) และแนวคิดสัตว์เป็นฐาน (Species Centric Approach) เข้าด้วยกัน สร้างความสมดุลในเชิงนิเวศ ด้วยการสร้าง “ป่าชุมชน” ในบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีปัญหาการลักลอบ ล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยรัฐบาลดำเนินการ จัดสรรพื้นที่ป่าไม้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนบริหารจัดการ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน ชุมชน และองค์กรชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ ทำหน้าที่ เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลให้การช่วยเหลือในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ ป่าไม้ และอนุญาตให้ ประชาชน ชุมชนใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น สร้างประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งยังเป็นการรักษาระบบนิเวศป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ ป่าสามารถใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนได้อย่างปลอดภัย โดยกระทำการควบคุมกับการสร้างค่านิยมใหม่ ให้กับชุมชนว่าการรักษาป่าและสัตว์ป่า จะส่งผลที่ดีกว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่าและทำลายป่า

(3) ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระ ในการสร้างการ รับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่า โดยองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นหน่วยงาน ที่ดำเนินการขับเคลื่อนงานด้านการสร้างความตระหนักและการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับป่า สัตว์ป่า การ อนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า ให้กับสังคม แต่ยังไม่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ในการ ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนให้รู้จักการใช้ประโยชน์จากป่าและสัตว์ป่าอย่างสมเหตุสม ผล รวมทั้งวางแผนรักษาป่าและสัตว์ป่าไม่ให้มีการแสวงหาผลประโยชน์เกินพอดีหรือโดยมิชอบ ทั้ง จากคนในชุมชนหรือจากบุคคลภายนอก รวมทั้งการประสานงานระหว่างคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อสอดส่อง ดูแล คุ้มครอง และอนุรักษ์ป่าและสัตว์ ป่า ทั้งในประเทศ และในระดับนานาชาติ โดยการขับเคลื่อนความร่วมมือขององค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ ปลายทาง (Target Country) เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

แผนภาพที่ 7: แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา สาเหตุ ปัจจัย เกี่ยวกับปัญหาการลักลอบค้าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

(ที่มา: คัดแปลงมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์)

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Aida Y. Hass, Chris Moloney and William J. Chambliss. 2016. *Criminology: Connecting Theory, Research and Practice*. Second Edition, Routledge.
- BBC News. 2016. Thailand Tiger Temple operation is completed. Online journal: <http://www.bbc.com/news/world-asia36451512>. Accessed on 16 April 2018
- Brantingham, P. L., Brantingham, P. B. and Taylor, W. 2005. "Situational crime prevention as a key component in embedded crime prevention", *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* 47.
- Cohen, L. E. and Felson, M. 1979. "Social change and crime rate trends: A routine activity approach", *American Sociological Review* 44.
- Cornish, D. B. and Clarke, R. V. 2003. "Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley's critique of situational crime prevention", *Crime Prevention Studies*, 16: 41-96.
- Edwin A. Locke. 1965. Toward a theory of task motivation and incentives, *Organizational Behavior and Human Performance*, 3 (2): 157-189.
- Elefant Asia. 2017. ENSURING THE SURVIVAL OF ELEPHANTS IN LAOS: A MATTER OF ECONOMICS. Online journal: <http://www.elefantasia.org/index.php/en/news/item/411-ensuring-the-survival-of-elephants-in-laos-a-matter-of-economics> Accessed on 16 April 2018.
- Government UK. 2016. Animal & Plant Health Agency. Online journal: <https://www.gov.uk/government/organisations/animal-and-plant-health-agency>. Accessed on 16 April 2018
- Lynch, M. and Stretesky, P. 2003. "The meaning of green: Contrasting criminological perspectives", *Theoretical Criminology* 7.
- Ngoc, Anh. Cao and Wyatt, Tanya. 2013. "A Green Criminological Exploration of Illegal Wildlife Trade in Vietnam", *Asian Journal of Criminology* 8, (2): 129 – 142.
- Nijman, Vincent and Shepred, Chris. 2015. "Ongoing trade in illegally-sourced tortoises and freshwater turtles highlight the need for legal reform in Thailand", *The Siam Society* 61, 1: 3 – 6.
- Nurse, Angus. 2012. Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law. Online journal: http://www.internetjournalofcriminology.com/Nurse_Repainting_The_Thin_Green_Line_IJC_Oct_2012.pdf. Accessed on 16 April 2018

- Shepherd, Chris R, Sukumaran, Jeet and Wich, Serge A. 2004. *OPEN SEASON: An Analysis of the Pet Trade in Medan, Sumatra 1997 – 2001*. Malaysia: TRAFFIC Southeast Asia.
- Tournier, Marin. 2015. *Countering Illegal Wildlife Trade in Southeast Asia: A Critical Comparison of the Leading Strategies and Their Corresponding Initiatives*. Master Thesis in Sustainable Development at Uppsala University.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2010. *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2013. *Transnational Organized Crime in East Asia and Pacific: A Threat Assessment*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). 2016. *Environmental Crimes*. Online journal: <http://www.unicri.it/topics/environmental/>. Accessed on 16 April 2018
- Wyatt, T. 2013. “The Security Implications of the Illegal Wildlife Trade”, *The Journal of Social Criminology*. Special Issue: 130 – 158.
- Wellsmith, Melanie. 2011. “Wildlife Crime: The problems of enforcement”, *European Journal on Criminal Policy and Research*. 17.

เอกสารภาษาไทย

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. บทความเรื่อง “ทรัพยากรสัตว์ป่า.” Url: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/subtiger/subt.htm>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2561.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. บทความเรื่อง “ทรัพยากรป่าไม้.” Url: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/forest/forestm.htm>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2561.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2558. “โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการประจำปี เครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3.” Url: http://dnp.go.th/Thailand-WEN/resources_tw/documents/tw_mt_58/sawana/4.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2559. “กฎหมายที่เกี่ยวกับการแจ้งครอบครองและค้างาช้าง”. Url: <http://www.dnp.go.th/ivory/law.php>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2559. “ประวัติและความเป็นมา.” Url: <http://portal.dnp.go.th/ivory/history.php>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.

- dnp.go.th/Content?contentId=5. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา. 2559ก. *กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามอนุสัญญา CITES*. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ.
- กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา. 2559ข. *ประเทศไทยกับไซเตส (Thailand and CITES)*. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ.
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. 2553. *สังคมวิทยาอาชญากรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำลอง โพธิ์นุญ. 2550. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม, *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม* 3 (1): 141-174.
- จำลอง โพธิ์นุญ. 2551. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี, *วารสารร่วมทุกข์* 26. ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. 2553. *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์ธิดา. 2554. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5 .กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- นิวัต เรืองพานิช. 2556. *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: บริษัทยูไอเฟน.
- เบญจา ยอดคำเนิน-แอ็ดติกร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์. 2552. *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มดิชนออนไลน์. 2562. “ปี’61 จับค้าสัตว์ป่า565คดี ของกลาง7,318ตัว 1,521 ซาก กรมอุทยานแห่งชาติฯ ชี้ตลาดมืดยังต้องการ.” Url: https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1331282. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2562.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. 2560. “สัตว์ป่าไทยต่อความเสี่ยงสูญพันธุ์”. Url: <https://www.seub.or.th/blogging/ในป่าใหญ่/สัตว์ป่าไทยต่อความเสี่ยง/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. 2561. “รู้จักเสือโคร่งและงานอนุรักษ์ในประเทศไทย”. Url: <https://www.seub.or.th/blogging/ในป่าใหญ่/รู้จัก-เสือโคร่ง-และงานอ/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2562.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. 2561. “กระทิง”. Url: <https://www.seub.or.th/westwood/7-ผู้ยิ่งใหญ่/กระทิง/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2562.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. 2561. “ผลกระทบจากภัยธรรมชาติต่อมนุษย์และสัตว์ป่า ที่ทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก.” Url: <https://www.seub.or.th/blogging/สถานการณ์/ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ/> สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2562.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. 2560. *สุขภาพป่า*, ศาสันสืบ, ธันวาคม 2560.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. บทความเรื่อง “วิกฤตปัญหาช้างไทย” Url: <http://pirun.ku.ac.th/~b521030266/วิกฤตปัญหาช้างไทย/วิกฤต.html>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2562.
- รณสิทธิ์ มณีไสย์. 2557. “สรุปย่อเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ ผิด

- กฎหมายในภูมิภาคอาเซียน ASEAN Wildlife Enforcement Network (ASEANWEN) และเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าแห่งประเทศไทย Thailand Wildlife Enforcement Network (Thailand-WEN).” Url: http://www.dnp.go.th/thailand-wen/about_tw/storythailand_wen.html. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. 2557. *สรุปรายงานการประชุมเรื่อง “อาชญากรรม สิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้ที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย”*. ณ โรงแรมรามารการ์เด็นส์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร วันที่ 15 กันยายน 2557. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2559. *สถิติคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปีงบประมาณ 2554 – 2559*. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- สุดสวณ สุธีสร. 2547. *อาชญาวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทรียา เหมือนพวงษ์. 2550. กระบวนการสร้างความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. , *โครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา ศักดิ์.
- สุรางค์ จันทวานิช, และ วรณี ไทยนันท์. 2539. แนวคิดและเครื่องชี้วัดการพัฒนาสังคม ใน *การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2550. *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2552. *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2546. วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา*, พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมนทิพย์ จิตสว่าง, และ นัทธี จิตสว่าง. 2561. *ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. 2556. บทความเรื่อง “วิกฤตช้างไทยกับแนวทางการแก้ไขปัญหา.” Url: <https://click.senate.go.th/?p=4536>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- องค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก. 2019. “การล่าตัวนิ่ม: ความจริงที่แสนโหดร้าย ความเจ็บปวดที่น่าหวาดกลัว”. Url: <https://www.worldanimalprotection.or.th/news/kaarlaatawnim-khwaamecchringthiiaesnohdraay-khwaamecchbpwdthiinaahwaadklaw> สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2562.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. 2555. *อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- GISTDA. 2561. “ประเภทของป่าไม้ในประเทศไทย” Url: <https://gfms.gistda.or.th/node/37> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.

- World Wild Fund (WWF). 2016. “ที่ประชุมไซเตสเห็นชอบคุ้มครองตัวนัม” Url: <http://www.wwf.or.th/?280591/Scalingupprotectionforpangolins> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- World Wild Fund (WWF). 2017. “10 อันดับสัตว์ป่า ที่ลักลอบซื้อขายมากที่สุด” ที่สามเหลี่ยมทองคำ” Url: <http://www.panda.org/?315490/top%5F10%5Fmost%5Fwanted%5Fendangered%5Fspecies%5Fin%5Fmarkets%5Fof%5Fgolden%5Ftriangle> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เม.ย.61.
- World Wild Fund (WWF). 2013. “การศึกษาใหม่เผยให้เห็นปัญหาการลักลอบค้าเสือยังคงเรื้อรัง” Url: <http://www.wwf.or.th/?207791/New-study-reveals-scale-of-persistent-illegal-Tiger-trade> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.
- Wildlife Conservation Society (WCS). 2016. “วัดเสือ: สวรรค์สัตว์ป่าหรือธุรกิจแสวงหากำไร.” Url: <https://thailand.wcs.org/th-th/News/articleType/ArticleView/articleId/8624.aspx> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561.

Translated Thai References

- Chantavanich, S. 2007. *Qualitative Research Methodology*. 15th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chantavanich, S. 2009. *Sociology*. 2nd Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chitsawang, S and Chitsawang N. 2018. *Environmental Crime in Thailand*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Chutinan, A. 2555. *Criminology and Penology*. Bangkok: Winyuchon Publication House.
- Department of Environmental Quality Promotion, Ministry of Science and Technology. Wildlife resources. Url: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/subtiger/subt.htm>. Accessed on April 12, 2018.
- Department of Environmental Quality Promotion, Ministry of Science and Technology. Forest resources. Url: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/forest/forestn.htm>. Accessed on April 12, 2018.
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. 2016. Laws Relating to Notification of Possession and Trading of ivory. Url: <http://www.dnp.go.th/ivory/law.php>. Accessed on April 16, 2018.
- Kasetsart University. Elephant Crisis in Thailand. Url: <http://pirun.ku.ac.th/~b521030266/วิกฤตปัญหาช้างไทย/วิกฤต.html>. Accessed on April 3, 2018.
- Maneesai, R. 2014. The Conclusion of ASEAN Wildlife Enforcement Network (ASEANWEN) and Thailand Wildlife Enforcement Network (Thailand-WEN) Confer-

- ence. Url: http://www.dnp.go.th/thailand-wen/about_tw/storythailand_wen.html. Accessed on April 16, 2018.
- Matichon Online. 2019. In 2018, Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation reported that illegal wildlife were arrested 565 cases, 7,318 exhibit and 1521 pieces. Black market has demand. Url: https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1331282. Accessed on April 21, 2018.
- Muenpawong, S. 2007. *Environmental Justice Process*. Bangkok: Rabi Bhadanasak Research and Development Institute.
- National Legislative Assembly of Thailand. 2013. Elephant Crisis and Solution in Thailand. Url: <https://click.senate.go.th/?p=4536>. Accessed on April 16, 2018.
- Phothisita, C. 2011. *Science and Art of Qualitative Research*. 5th edition. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Poboon, C. 2007. Community Participation in Natural Resource and Environmental Management, *JOURNAL OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT* 3(1).
- Protect and Fire Control Divison. 2016. *Statistic of Wildlife Fiscal year 2011 – 2016*. Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Ruangpanit, N. 2013. *The Conservation of Natural Resource and Environment*. Bangkok: U-Open Co. Ltd.
- Seub Nakhasathien Foundation. 2017. *Wild health*, Seub Press, Dec 2017.
- Seub Nakhasathien Foundation. 2017. Wildlife in Thailand has risk to extinction. Url: <https://www.seub.or.th/blogging/ในป่าใหญ่/สัตว์ป่าไทยต่อความเสี่/>. Accessed on April 16, 2018.
- Seub Nakhasathien Foundation. 2016. Tiger and Conservation in Thailand. Url: <https://www.seub.or.th/blogging/ในป่าใหญ่/รู้จัก-เสือโคร่ง-และงานอ/>. Accessed on April 3, 2018.
- Seub Nakhasathien Foundation. 2017. Gaur. Url: <https://www.seub.or.th/west-wood/7-ผู้ยิ่งใหญ่/กระทิง/>. Accessed on April 3, 2018.
- Seub Nakhasathien Foundation. 2017. The impact of natural disasters on humans and wildlife around West Tung Yai Nasuan Forest. Url: <https://www.seub.or.th/blogging/สถานการณ์/ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ/> Accessed on April 3, 2018.
- Songsonthonwong, C. 2010. *Human and Environment*. 5th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Suteeson, S. 2004. *Criminology*. 2nd Edition. Bangkok: Thammasat University Press.
- Ua-amnoey, J. 2010. *Sociology of Crime*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wild Fauna and Flora Protection Division. 2016a. *Laws and Regulations Relating to*

- the Implementation of the CITES Convention*. Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Wild Fauna and Flora Protection Division. 2016b. *Thailand and CITES*. Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- World Animal Protection. 2019. Pangolin hunting: The Brutal Truth. Url: <https://www.worldanimalprotection.or.th/news/kaarlaatawnim-khwaamcchringthiaes-nohdraay-khwaamecchbpwdthiinaahwaadklaw>. Accessed on April 3, 2018.
- World Wild Fund (WWF). 2016. CITES agreed to protect the pangolin. Url: <http://www.wwf.or.th/?280591/Scalingupprotectionforpangolins>. Accessed on April 16, 2018.
- World Wild Fund (WWF). 2017. Top 10 wildlife, The most smuggling at สามเหลี่ยม Url: <http://wwf.panda.org/?315490/top%5F10%5Fmost%5Fwanted%5Fendangered%5Fspecies%5Fin%5Fmarkets%5Fof%5Fgolden%5Ftriangle>. Accessed on April 16, 2018.
- World Wild Fund (WWF). 2013. New study reveals the chronicle problem of tiger trafficking. Url: <http://www.wwf.or.th/?207791/New-study-reveals-scale-of-persistent-illegal-Tiger-trade>. Accessed on April 16, 2018.
- Wildlife Conservation Society (WCS). 2016. Tiger Temple: Conservation or Business. Url: <https://thailand.wcs.org/th-th/News/articleType/ArticleView/articleId/8624.aspx>. Accessed on April 16, 2018.